

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

REPORTS OF THE IX INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE "A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES"

м. Харків, 21–22 жовтня 2021 р.

Харків
2021

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашинік В. О. – д-р філос. наук, професор

Бакланов О. М. – д-р хім. наук, професор

Близнюк Л. М. – канд. філол. наук, доцент

Ватуля Г. Л. – д-р техн. наук, професор

Вельш В. – габілітований д-р філос. наук, професор

Даніліян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О. А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С. О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Петрушов В. М. – д-р філос. наук, професор

Соломніков І. В. – канд. екон. наук, ст. викладач

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 9 від 22.09.2021 р.)

Л 93 Людина, суспільство, комунікативні технології : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. 21–22 жовтня 2021р. / відп. за випуск Н. В. Алексєєнко. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2021. 340 с.
ISBN 978-617-7927-79-1

УДК 740+656+338

Друкується в авторській редакції

ISBN 978-617-7927-79-1

© Авторський колектив, 2021

2. Молчанюк О., Прокопенко Л., Слабинська С. Способи зняття психоемоційної напруги в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Харків, 2020. 93 с.

3. Наугольник Л.Б. Психологія стресу: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.

ЦЮРХЕР М., доктор філософії, генеральний секретар
Швейцарської академія гуманітарних та соціальних наук

м. Цюрих, Швейцарія

ПОТРІЙНА КОРИСТЬ ГУМАНІТАРНИХ НАУК У СВІТІ, ДЕ ДОМІНУЄ ТЕХНІКА

Одні лиш факти самі по собі не мають ніякого сенсу, вони не можуть нас ані просвітити, ані переконати. Лише значення, котре їм приписується, робить їх релевантними. Упорядкування та оцінювання фактів – це невід’ємне завдання гуманітарних наук (нім. Geisteswissenschaften – духовні науки, науки про дух) [1; 2; 3].

Вимога щодо збільшення кількості студентів певних чотирьох наукових дисциплін й фахів (математика, інформатика, природознавчі науки та технічні науки) та вимога щодо зменшення кількості студентів, які вивчають гуманітарні науки, супроводжує численні ініціативи перших названих чотирьох фахів. При цьому стверджується, що буцімто останні чотири дисципліни та фахи роблять внесок до створення цінностей та росту економіки, а гуманітарні науки буцімто цього не роблять. На даному фоні виникає питання: «Навіщо ж потрібні гуманітарні науки?»

При цьому звертає на себе увагу та одночасно прояснює ситуацію те, що підпорядкування названих чотирьох дисциплін та фахів не слідує академічній університетській логіці. Так, математика є загальним підґрунтям як для філософсько-природничих, так і для філософсько-історичних дисциплін. Так само природничі науки послуговуються історичними методами, коли вони виявляють генезу та розвиток космосу, землі та життя у всіх їх формах. Нарешті, взаємодія між природничими та гуманітарними науками, наприклад, у сфері наук про навколишнє середовище, вже давно стала правилом. Теж саме стосується також інформатики, в рамках якої, наприклад, лінгвістика вносить суттєвий внесок в розвиток прогресу.

Чотири вище названих фахи та дисципліни зводять себе до чистого поняття боротьби, котре керується виключно фінансовими інтересами, коли вказані чотири фахи протиставляються фахам гуманітарного наукового напрямку. Ці чотири фахи та дисципліни поєднує певне домінування розуміння точних наук. Буцімто пізнання отримуються лише завдяки моделям, експериментам у лабораторіях та завдяки симуляціям. Для останніх характерними є редукція та абстракція. Тобто, виключаються численні аспекти, натомість дослідження проводяться лише в рамках певних релевантних факторів, згідно з певною моделлю чи згідно з певним експериментальним упорядкуванням взаємозв'язків окремих впливів. Крім цього, отримані в результаті таких досліджень взаємозв'язки не розглядаються в іншому контексті.

Тому центральною функцією гуманітарних наук є трансформування результатів пізнань, які були отримані завдяки певним моделям та експериментальним упорядкуванням, у повсякденне й тим самим – у ефективне знання для реального світу. В цьому полягає користь гуманітарних наук. Саме тому безперервно робиться запит щодо їх висновків та способів дії. Таке дієве знання отримується не завдяки абстракції та редукції, а завдяки всеохоплюючому, цілісному опису положення справ та ситуацій.

Незалежно від сфери дисципліни чи фаху, чинним є те, що методи та способи, котрі були отримані в рамках окремої моделі або розроблені в лабораторії, в залежності від контексту по-різному виказують свою ефективність в реальному світі; навіть інколи буває так, що вони дають протилежні результати у порівнянні з тим, що дослідники намагалися досягти. Наприклад, Інтернет обіцяв транспарентність, котра була закладена у технології, та повну, достовірну, а звідси – надійну інформацію, яка повинна була підтримувати демократизацію. Натомість, як відомо, маємо іншу ситуацію. Отже, зараз більш, аніж раніше виникає потреба у перевірці джерел, чого в свою чергу, як правило, можуть досягти експерти різних гуманітарних дисциплін, котрі отримали відповідну підготовку.

Те, чи діють взагалі та як саме діють рішення, котрі було досягнуто в рамках певної моделі чи в лабораторії, у реальності – це залежить від індивідууму та його контексту. Це можна продемонструвати на наступних прикладах. Зазвичай медикаменти, терапії та операційні втручання розробляються та плануються для середньостатистичної людини, якої в дійсності не існує. Те, що для однієї людини забагато, для іншої людини може бути замало. Чи торкається та в якій мірі торкається спосіб життя обмежених

функцій тіла – це залежить від того, чи уможливаються або ж унеможливаються важливі різновиди діяльності для окремої людини, але також – від людей, котрі її оточують та котрі можуть або не можуть компенсувати такі певні обмеження.

Цінності, установки, цілеспрямовані орієнтації, ситуативне та оцінююче мислення, а також рамкові умови – все це визначає діяльність та поведінку людини. Більш легкі матеріали та прилади, котрі економлять енергію, не призвели до скорочення загального використання енергії: автомобілі стають більш важкими та більш великими, їх потужність та можливості підвищуються, в них вмонтовуються прилади з додатковими технічними функціями. Й це відбувається не тому, що не купують транспортні засоби, а тому що нововведення обіцяють певний статус та спосіб багатofункціональної, мобільної приватної сфери, захищеність, незалежність та свободу.

Споживання енергії пристроями та домогосподарствами вдалося зменшити, але загальне споживання енергії постійно підвищується, оскільки люди підключають все більше приладів та використовують все більше житлової площі. Саме стиль життя людей, ціни, відповідні доходи визначають рівень споживання енергії, а не ефективність споживання енергії приладами, засобами та будівельними техніками.

Так само гарантуючі математичні моделі, котрі показують, що збільшується пенсійний вік, а процентний коефіцієнт накопиченого пенсійного капіталу необхідно зменшувати, – не є для окремої людини ані релевантними, ані переконливими. Й те, чи буде окрема людина виступати за підвищення пенсійного віку, або ж буде виступати проти цього – залежить від її впевненості в тому, чи має ця людина справжні шанси на працевлаштування також у більш похилому віці. У Швейцарії для 40% населення, котрі зовсім не мають чи мають невеликі претензії на пенсійні каси, дискусія про процентний коефіцієнт накопиченого пенсійного капіталу взагалі не релевантна.

Результати та висновки, які виникають внаслідок ізоляції окремих факторів та їх взаємодії, роблять суттєвий та значний внесок в прогрес. Напроти, їх застосування у повсякденному житті та припустиме навантаження проявляються лише у багатоманітні, наявності різних прошарків, а також у протиріччях реального життя. Останнє – є предметом гуманітарних наук, котрі залучають те, що у певній моделі чи в лабораторії свідомо виключається.

Принципово є чинним те, що певні факти або певні очевидності самі по собі не можуть ані переконати нас, ані бути релевантними. В залежності від стану індивідуального життя, власного досвіду та власних очікувань,

індивідуально засвоєних знань, процесів сприйняття та розуміння факти інтерпретуються, оцінюються, трактуються, також їм надається певна релевантність. Самі по собі факти не мають сенсу, вони не можуть ані просвітити людей, ані переконати їх. Лише внаслідок наданого їм значення та релевантності факти можуть бути дієвими.

Отже, невід'ємним завданням гуманітарних наук та дисциплін є те, як певні факти та певні очевидності упорядковуються та оцінюються конкретними індивідуумами в залежності від їх життєвих ситуацій, від їх повсякденного життя, від їх досвідів та їх очікувань.

Викладення та формулювання певних фактів також впливають на опрацювання інформації та на поведінку. Семантика, риторика, логіка, іконографія, стиль та форма передачі інформації – є ключовими компетенціями гуманітарних наук. У світі, де суттєві положення справ отримуються не на основі власних споглядань чи не на основі власного досвіду, а передаються медійним шляхом, такі техніки викладення фактів кардинально та цілеспрямовано впливають на сприйняття, а також на інтерпретацію фактів.

Таким чином, слід констатувати, що гуманітарні науки зовсім не протистоять названим чотирьом фахам та дисциплінам, а навпаки – вони перебувають у взаємодоповнюючих відносинах. У світі, де домінує техніка, саме вони виказують потрібну користь й тим самим роблять суттєвий внесок у створення цінностей: 1) гуманітарні науки турбуються про те, щоб розроблені у лабораторіях продукти чи змодельовані методи були придатними для повсякденного життя; 2) гуманітарні науки трансформують факти у релевантні пізнання та пізнання, на основі котрих потім керують діями, й тим самим – вони створюють практичне, ефективне знання для орієнтації; 3) нарешті, гуманітарні науки сприяють ефективній комунікації та передачі отриманих знань.

Список використаних джерел

1. Zürcher M. Empfehlungen für eine wirksame Förderung der Geistes- und Sozialwissenschaften zuhanden der Träger und Organe des BFI-Bereichs = Recommandations pour une promotion efficace des sciences humaines et sociales à l'intention des acteurs et des organes du domaine FRI / Markus Zürcher, Marlene Iseli, Beat Immenhauser. Bern: Schweizerische Akademie der Geistes- und Sozialwissenschaften, 2019. 16 S.

2. Zürcher M. Gegenstand, Relevanz und Praxis der Geisteswissenschaften – eine philosophisch-anthropologische Begründung / Markus Zürcher. Bern:

Schweizerische Akademie der Geistes- und Sozialwissenschaften, 2016. 40 S. (Swiss Academies Reports 11, 5).

3. Zürcher M. Unterbrochene Tradition: die Anfänge der Soziologie in der Schweiz / Markus Zürcher. Zürich: Chronos, 1995. 373 S.

З нім. мови переклав В.Абашишвілі

ШАПОВАЛ В.М., *д. филос. н., професор,*

Харьковский национальный университет внутренних дел

Харків, Україна

ЧЕЛОВЕЧЕСКАЯ ЦИВИЛИЗАЦИЯ НА ПУТИ К НОВОЙ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ РЕАЛЬНОСТИ: ВОЗМОЖНОСТИ И РИСКИ

1. Человечество в XXI веке столкнулось с новыми технологическими вызовами, с которыми не сталкивалось никогда ранее в своей истории.

2. Кроме того, что человеку необходимо адаптироваться к природе и к миру людей, ему необходимо адаптироваться также к миру вещей, созданной за многие тысячелетия материальной культуре.

3. Адаптация к миру людей или социализация представляет собой процесс очеловечивание человека, превращение возможности стать человеком в действительность.

4. Цель и смысл существования человеческого индивида – выжить и преуспеть в жизни, выполнить основополагающие жизненные планы, реализовать свой творческий потенциал.

5. Мир вещей или материальная культура – это посредник в отношениях между людьми, а, следовательно, посредник в решении вышеуказанных задач.

6. В идеале материальная культура или мир вещей должен способствовать максимально полной реализации основных целей человеческого существования.

7. Каждый индивид преследует собственные цели, стремится к собственному благу, нередко вступая в противоречия и конфликты с другими людьми. Вследствие этого, культура как процесс и результат противоречивой человеческой деятельности, также не лишена противоречий, она несет в себе те же как конструктивные, так и деструктивные элементы.

ЗМІСТ

Привітальна промова ректора Українського державного університету залізничного транспорту С. Панченка	3
Привітальна промова проректора з наукової роботи Українського державного університету залізничного транспорту Г. Ватулі	4
СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
АБАШНИК В.О. Володимир Чучмарів (1898–1978) як дослідник філософії Спінози	5
АБАШНИК У.В. Геерт Кайль та аналітична філософія в Німеччині	11
АНДРУЩЕНКО В.П. Академічна мобільність як запорука ефективності вищої освіти	15
ГРИНЬОВА Д.А. Антикітерський корабель: історія дослідження	19
ГУЖВА А.А. «Етика Авраама»: назустріч комунікативному розуму	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Соціально-економічні наслідки пандемії COVID-19 для українського суспільства	25
ДАНІЛ'ЯН В.О., ВОРОБІЙОВА А.А., НАГОРНА А.Є. Актуальні проблеми філософської науки в добу глобалізації	28
ДАХНІЙ А. Й. Феномен «позитивно-прекрасної людини» у сучасному світі у контексті екзистенційних мотивів романів Ф. Достоєвського	30
ЗАГОРУЛЬКО О.А. Еволюція поглядів Євгена Чикаленка щодо вирішення аграрного питання в Російській імперії	40
КОММЕДАЛ О. Johan Galtung's theory of structural violence and peaceful transformation of conflicts	45
ЛЮБИВИЙ Я.В. Рефлексія як механізм відтворення та конструювання ідентичності: цивілізаційний аспект	47
ПАВЛОВ В.І., АГУЛОВ В.В. Г.-Г. Гадамер: герменевтичний метод як «універсальний аспект філософії»	52
ПЕТРУШОВ В.М. Людвіг Вітгенштайн і його «логіко-філософський трактат» (до 100-річчя виходу у світ)	59
САБАДУХА В.О. Метафізична теорія особистості як відповідь на глобальні виклики	65

***ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК СУСПІЛЬНИЙ ПРОГРЕС
ТА ВИКЛИК ЛЮДСЬКИМ ЦІННОСТЯМ***

ЛЕБЕДЕЄВ В. О. Чи є масова культура аморальною?	177
НОВИКОВ Б.В. От Фукуямы до Фукусимы: свободное изложение раздумий о философии с прикусом сарказма и иронии	179
РАССОХА І.М. Глобальна катастрофа пізнього дріасу як причина переходу людства до технологічного прогресу	185
ПАНКОВ Г. Д. Сакральная мотивація духовного травмирования в христианском дискурсе	186
ТОЛСТОВ І.В., СМОЛЯНОВ М.С. Концепція легітимного панування М. Вебера	190
ЦИГАНОВСЬКА Н.В., ГОНЧАР В.В., БАТУЛІН Д.С. Фізична активність як засіб зняття психоемоційної напруги	192
ЦЮРХЕР М. Потрійна користь гуманітарних наук у світі, де домінує техніка	195
ШАПОВАЛ В.М. Человеческая цивилизация на пути к новой технологической реальности: возможности и риски	199

СЕКЦІЯ ІІ. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ ТА ПРАВОНАВСТВА

***АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
В УМОВАХ ГЛОБІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ***

ГРИЦЕНКО Н.В. Принципи соціально-економічного партнерства при взаємодії різних видів транспорту	202
ДЕРГОУСОВА А.О., СИВОЛОВСЬКА О.В. Нова парадигма споживацької поведінки в умовах пандемії	204
ЗАЙЦЕВА І. Ю. Вдосконалення стратегії внутрішньоденної торгівлі ф'ючерсними контрактами	206
КОМПАНИЕЦ В. В. О сущности и характеристиках «коронно-кризиса» и глубинных изменениях социально-экономической системы	209
КОРОЛЬОВА Н. А., КАМЕНЄВ О. Ю. Особливості глобалізаційних процесів економіки в умовах розвитку інформаційних технологій	211
MALYNOVSKA O. Methods of manipulating indicators of accounting (financial) records	213
ПІДОПРИГОРА І.В., КОВАЛЬОВА Д.А. Інноваційний розвиток залізничного транспорту України	216

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE IX INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE
TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 21–22 жовтня 2021 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times ET.

Умов. друк. арк. 19,76. Наклад 120 прим. Замов. № 1019/9-21.

Видавництво ТОВ «ДІСА ПЛЮС»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 4047 від 15.04.2011 р.

61029, м. Харків, шосе Салтівське, буд. 154. Тел. (057) 768-03-15,

e-mail: disadruk@gmail.com

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В. В.

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Запис № 2400000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.

e-mail:bookfabrik@mail.ua